

Ὀχι—B. Nee—Π. Niné—Bόρ. Na-Nanai-Nasti-Ne.

Εὐκόλος ἡ ἔρμηνεία τῶν συγγενῶν τούτων λέξεων. Παρὰ Σανσκρίταις na καὶ naa—ὄχι, μόρια συνηθέστατα εἰς ὄλας σχεδὸν τὰς εὐρωπαϊκὰς γλώσσας. Εἰς ἡμᾶς ἐφυλάχθη εἰς τινὰς λέξεις, καθὼς νη-κηδής-ἀμέριμος-νη-κερδής-ἀκερδής, καὶ εἰς ἄλλας, ὅπου μέχρι σήμερον δὲν τὸ ὑποκτεύμεθα, καθὼς νέφος παρὰ τῆς σανσκριτικῆς nabhas, συγκειμένης ἐκ τοῦ ἀρνητικοῦ na καὶ bhas—φῶς-ἀφώτιστος. Ἐνθυμίζω τὸν ἀναγνώστην ὅτι καὶ παρ' ἡμῶν ὡς καὶ παρὰ τοῖς Ἰνδοῖς, ἡ λέξις αὕτη ἐσήμαινε καὶ νέφος καὶ σκότος. Τὸ ἀραβικὸν τοῦτο μόριον na εὐρίσκεται καὶ εἰς τὴν σανσκριτικὴν συντεταγμένον ὡς καὶ παρ' ἡμῖν. Παρ. nakula ἀγενής, παρὰ τοῦ na καὶ kula—γένος. Ἡ τρίτη τοῦ Βόρρω ἔρμηνεία εἶναι ἀξιοσημείωτος, ἀπαρλλάκτως τοιαύτη εὐρισκομένη εἰς τὴν σανσκριτικὴν γλῶσσαν, nasti (δὲν εἶναι) ὄχι, σύνθετος παρὰ τοῦ na, καὶ τῆς asti, τρίτου ἐνικοῦ προσώπου, τοῦ ἐνεστώτος τοῦ ῥήματος asa—εἶμαι· τὸ ἑλληνικὸν ἐστί. Ἐδῶ ἀνάγω καὶ τὸ astis, ἄλλην λέξιν τοῦ γλωσσαρίου τοῦ Βόρρω, ἐξηγουμένην possible — πιθανός. Ἡ σανσκριτικὴ asti, ἐκτός ὅτι σημαίνει ἀπλῶς τὸ ἐστί τῶν Ἑλλήνων, ἔχει τὴν αὐτὴν σημασίαν τούτου τοῦ astis τοῦ Βόρρω. Παρὰ Σανσκρίταις astinaasti, τὸ ἀμφίβολον, ἢ, ὅπως λέγομεν συνήθως, εἶναι δὲν εἶναι. Μετὰ τοῦ μορίου τοῦ τελικοῦ, ka—nastika, σημαίνει τὸν ἀρνούμενον τὴν ὑπαρξιν (Θεοῦ) ἄθεον. Ἡ περσικὴ ἔχει ὁμοίαν λέξιν nist (δὲν εἶναι ὄχι) σύνθετον παρὰ τοῦ ἀρκτικοῦ ne, καὶ τοῦ est—ἐστί-εἶναι. Τῆς περιέργου ταύτης συμφωνίας τῆς γλώσσης τῶν Ἀτσιγγάνων μετὰ τῆς Σανσκρίτης ἐδυνάμεθα πλειοτέρας ἀποδείξεις νὰ δώσωμεν, παραβάλλοντες τὸ ἀρνητικὸν τοῦτο μόριον μετὰ τῶν συνήθων ὁμοίων λέξεων τῶν Ἰνδοευρωπαϊκῶν γλωσσῶν. Ἀρκοῦσιν ὁμως τὰ ἄνω εἰς τὸν σκοπὸν μας.

Καλὸς — B. Latcho — Π. Latchò — Βορ. Lacho—Tendo.

Καλλίτερος—B. Daha latcho—Π. Butla latchò. Feter.

Κάλλιστος — B. Boat latcho — Π. Ἑλλείπει. Βόρ. Ἑλλείπει.

Ἡ λέξις Latcho μοι εἶναι παντάπασιν ἄγνωστος, καὶ εἶμαι ἀνίκανος νὰ μορφώσω τὴν παραμικρὰν εἰκασίαν. Ὁ σχηματισμὸς τοῦ συγκριτικοῦ γραμμένου Daha latcho, παρὰ τοῦ K. Βράουν εἶναι ἡ τουρκικὴ dahà—ἔτι, ἀκόμη, μετὰ τῆς ὁποίας σχηματίζουσιν οἱ Ὀθῶμανοὶ τὰ συγκριτικὰ αὐτῶν ἐπίθετα. Ἡ ἐμὴ Butla εἶναι ὁ τακτικὸς συγκριτικὸς σχηματισμὸς τῆς λέξεως Bust ἢ But, τὴν ὁποίαν προανεφέραμεν (ἴδε πολὺς). Ἐνδέχεται νὰ ἐπροφέρετο Butra, παρὰ τῆς Butaras, σχηματισμὸς συνήθης τῶν σανσκριτικῶν συγκριτικῶν. Τοῦ Βόρρω τὸ Feter πιθανὸν νὰ συγγενεύη μετὰ τῆς λέξεως bhata, καὶ συγκ. bhatacas.

Ἡμέρα — B. Ghives — Π. Ghives — Βόρ. Chibes.

Ἀνάγεται ἡ λέξις αὕτη εἰς τὴν σανσκριτικὴν diva, σημαίνουσαν οὐρανὸν, ἡμέραν. Παρὰ τῆς deva συγγενοῦς λέξεως, ἐγένεν ἡ λατινικὴ Deus καὶ divinus, καὶ ἡ ἡμετέρα Θεός. Παρὰ τῆς diva εἶναι ἡ τῶν Λατίνων dies, καὶ τὸ ἐπίθετον diurnus, λεγόμενον παρὰ μὲν τῶν Ἰταλῶν σήμερον giorno, ἡμέρα, παρὰ δὲ τῶν Γάλλων jour-journée καὶ τῶν Ἀγγλῶν journey. Καθὼς λοιπὸν οἱ Ἰταλοὶ εἰς ταύτην τὴν λέξιν ὡς καὶ εἰς τὸ radius-raggi-ἀκτίς, ἔτρεψαν τὸ d εἰς g, οὕτω καὶ οἱ Ἀτσιγγανοὶ ἔκαμαν τὸ diva, ghives. Τοῦ Βόρρω ἡ ἔρμηνεία σαφηνίζεται ἀπὸ τὴν γλῶσσαν τῶν Γερμανῶν, τρεπόντων συνήθως τὸ d τῆς Σανσκρίτης εἰς z, οὕτω dvi-δύω, zwei—dashan, δέκα, zehn.

Νύξ — B. Rakilo—Π. Rakilò — Βόρ. Rachi.

Ἡ νύξ τῶν Ἑλλήνων, ἡ nox τῶν λατίνων καὶ ἡ nocht τῶν Σλάβων παράγονται παρὰ τῆς κοινῆς σανσκριτικῆς nish—νύξ, ἐχούσης καὶ naktam, ἐπίρρημα παρὰ τῆς αὐτῆς ῥίζης, σημαῖνον διὰ νυκτός—de nocte. Ἄλλη λέξις συνηθεσττέρα ταύτης τῆς nish, εἶναι ἡ rati, παραγομένη κατὰ Bopp, παρὰ τῆς ῥίζης ram—ἀναπαύω. Αἱ ἔρμηνεῖαι αὗται καὶ αἱ τρεῖς ὁμοιάζουσιν, ἀλλ' ὁμολογῶ τὴν ἀλήθειαν λέγων, ὅτι μὴ δυνηθεῖς μέχρι τοῦδε νὰ εὐρω μηδεμίαν εὐλογον συγγένειαν τῶν λέξεων τούτων μετὰ τῶν ἄνω ἀναφερομένων σανσκριτικῶν, οὐδὲ εἰκασίαν τολμῶ νὰ ἐκφέρω.

(Ἔπεται συνέχεια.)

ΙΣΤΟΡΙΚΑΙ ΑΝΑΜΝΗΣΕΙΣ (*).

—200—

Τὸν Ἰούλιον τοῦ 1818 ἔτους ἡμέραν Κυριακὴν, ἐνῶ μετ' ἄλλων ἠτοιμαζόμεν νὰ ἐξέλθω εἰς περίπατον, αἴφνης φρουρὰ στρατιωτῶν ἐλθοῦσα εἰς τὸ ξενοδοχεῖον ὅπου διετρίβομεν, ἔκλεισε τὰς θύρας, καὶ περιελθοῦσα ὅλους τοὺς θαλάμους, παρέλαβε τὰς κλεῖς, καὶ ἐδοκίμασε μήπως τις ἐξ αὐτῶν ἀνοίγη τὸν θάλαμον τοῦ Ἑβραίου Χασκέλη, τραπεζίτου τοῦ Χαλὲτ ἐφέντη, πρωθυπουργοῦ τοῦ Σουλτάν Μιχμούτη· ἀλλὰ μὴ ἐπιτυχοῦσα τοιαύτην, μᾶς ἐπέστρεψεν αὐτὰς, διατάξασα νὰ κλείσωμεν τοὺς θαλάμους, καὶ νὰ παραδώσωμεν τὰς κλεῖς εἰς τὸν ξενοδόχον. Ἡμᾶς δὲ ὅλους, ὑπρέτας καὶ κυρίους περὶ τοὺς ὀγδοήκοντα, ἀπήγαγον εἰς φυλακὴν ὀνομαζομένην Zirtan Kapisi.

Ἐγένετο δὲ τοῦτο ἐνεκα τοῦ ἐξῆς περιστατικοῦ.

(*) ΣΗΜ. ΠΑΝΔ. Τῆς περιέργου ταύτης ἱστορικῆς ἐκθεσὶς ἀναπολοῦσαν τὴν πρὸ τοῦ ἡμετέρου ἀγῶνος δικαστικὴν ἐνέργειαν τῆς ἐν Βυζαντίῳ ἐξουσίας καὶ γεγραμμένην μετ' ἀφιλείας, συνιστῶμεν τοῖς ἀναγνώσταις τῆς Πανδώρας.

Τὴν Παρασκευὴν τῆς ἐβδομάδος ἐκείνης, πρὶν ἢ κατὰ τὴν συνήθειάν των οἱ Ἑβραῖοι κλείσωσι τὰ κατεστήματά των διὰ τὴν περιμενομένην ἑορτὴν τοῦ Σαββάτου, ἔφεραν εἰς τὸν Ἑβραῖον Χασκέλην 200,000 γρόσια, καὶ ὁκτώ ὀκάδας μαργαριτᾶρι διὰ λογαρισμὸν τοῦ Χαλέτ ἐφέντη ὁ Ἑβραῖος μὴ ἔχων καιρὸν νὰ τὰ μετρήσῃ καὶ ἐναποθέσῃ εἰς τὸ ταμεῖόν του, τὰ ἄφρασαν ἐκτὸς αὐτοῦ διὰ νὰ πράξῃ τοῦτο τὴν Κυριακὴν. Τὴν Κυριακὴν λοιπὸν, ἐλθόντες ὁ υἱὸς καὶ ὁ γραμματεὺς του, πῦραν ἀνοικτὴν τὴν θύραν καὶ ἀφρημένα τὰ χεῖματα καὶ τὸ μαργαριτᾶρι διὸ ἀνήγγειλαν ἀμέσως τοῦτο εἰς τὴν ἐξουσίαν, καὶ ἐνηργήθησαν ὅσα ἀνωτέρω εἶπαμεν παρὰ τῆς φρουρᾶς.

Τὴν δευτέραν, ἐκ τῶν φυλακισμένων ἀπελύθησαν οἱ Κύριοι, ἐκ δὲ τῶν ὑπηρετῶν, ὅσοι ἀνήκαν εἰς ἐμπόρους ὑπηκόους ξένων δυνάμεων. Ῥυκίναμεν δὲ εἰς τὴν φυλακὴν δεκατρεῖς ὑπηρετᾶι, ἐξ ἧν οἱ δώδεκα Πελοποννήσιοι, καθὼς καὶ οἱ ἀχθοφόροι τοῦ ξεναδοχείου, Ἀρμένιοι ὅλοι. Οἱ ἀξιωματικοὶ τῆς φυλακῆς δὲν εἶχαν τὴν ἀδειαν νὰ ἐπιτρέπωσι νὰ μᾶς ἐπισκέπτεται εἰμῆ ὅστις ἐπλήρωνεν εἰς τὸν δεσμοφύλακα λόγῳ εἰσιτηρίου πέντε γρόσια· καὶ ταιούτοι βεβαίως θὰ ἦταν σπάνιοι, ἢ μᾶλλον οἱ συγγενεῖς μᾶς. Μετὰ τινὰς ἡμέρας ἐλάττωσαν τὸ τίμημα τοῦ εἰσιτηρίου μέχρι τοῦ γροσίου, ὅτε ἤρχοντο πολλοὶ φίλοι μᾶς.

Οἱ ἀξιωματικοὶ ἐν τούτοις ἤρχισαν νὰ μᾶς ἀνακρίνωσιν ἐπανακληπτικῶς, παρόντων πολλάκις καὶ τῶν δημίων, διὰ νὰ φανερώσωμεν ὅ,τι γνωρίζομεν περὶ τῆς γενομένης κλοπῆς. Ἀλλὰ μὴ γνωρίζοντές τι δὲν ἐδυνάμεθα νὰ φανερώσωμεν. Ἦρχισαν μετὰ ταῦτα νὰ μᾶς ζητῶσι νὰ τοὺς φανερώσωμεν πᾶσαν πρῶϊαν ὅ,τι ὄνειρον εἶδαμεν διὰ νὰ τὸ ἐξηγήσωσιν οἱ μάνταις καὶ αἱ μάντισσαι τοὺς ὁποίους πρὸς τοῦτο μᾶς ἐπέδειχναν· ἀλλὰ, εἴτε ἐβλέπαμεν τοιαῦτα ὄνειρα εἴτε ὄχι, δὲν ἐτόλμοῦμεν νὰ τὰ φανερώσωμεν, μὴ γνωρίζοντες ὁποῖαν ἐξηγήσιν θὰ ἐδίδαν εἰς αὐτά.

Μίαν τῶν ἡμερῶν μᾶς ἐπροσκάλεσαν οἱ ἀξιωματικοὶ, καὶ ἀφ' οὗ μᾶς διέταξαν νὰ σταθῶμεν κυκλοειδῶς ὡς εἰς χορὸν, ἐβαλαν ἐν τῷ μέσῳ τοῦ κύκλου ἐντὸς ἐνὸς μαγγαλίου ἀρκατὰ κάρθουνα, τὰ ὁποῖα ἀπετέλουσαν μεγάλην πυρᾶν· παρουσίᾳ δὲ ἡμῶν μία γυνὴ μάντισσα ἐσφάξεν ἕνα ἀλέκτορα, καὶ ἀμέσως κόψασα τοὺς δύο πόδας αὐτοῦ, ἐρρίψεν αὐτοὺς εἰς τὴν πυρᾶν, ἣτις μεγάλη οὕτα κατέκαυσεν αὐτοὺς ταχύτατα.

Ἡ πράξις αὕτη εἶχε σκοπὸν νὰ ἀποδείξῃ ὡς ἐνοχον τῆς κλοπῆς, ἐκείνον ἐπὶ τοῦ ὁποίου ἤθελαν πέσει τὰ ποδάρια τοῦ ἀλέκτορος πετιόμενα ἀπὸ τὸ πῦρ. Ἀλλ' ἡ τύχη καὶ ἡ ἀθωότης μᾶς ἔκαμαν ὥστε, ἀπὸ ἀπειρίαν καὶ ἀνοησίαν τῆς, ἡ γυνὴ νὰ ρίψῃ τὰ ποδάρια ἐπὶ τῆς πυρᾶς οὕσης μεγάλης, καὶ νὰ συμμαζωθῶσι διὰ μιᾶς τὰ πολλὰ νεῦρα αὐτῶν. Ἐν ἡ πυρᾷ ἦτον μικρὰ, τὰ ποδάρια μὴ καιόμενα εὐκόλως, ἤθελαν πετρυθῆ συμμαζονόμενα εἰς ἕνα τῶν περικυκλούντων αὐτήν.

Ἄλλην φοράν μᾶς ἐπροσκάλεσαν καὶ ἐγράψαμεν καθεὶς εἰς μικρότατον τεμάχιον χάρτου τὸ ὄνομα καὶ τὸ ἐπώνυμόν μας, ἔπειτα μᾶς διέταξαν καὶ ἐκόψαμεν τὸ συνήθως ἐκκοπτόμενον μέρος τοῦ μικροῦ ὄνυχός μας, καὶ τὸσον τὸν χάρτην ὅσον καὶ τοὺς ὄνυχας ἐκάστου κατέκοψαν εἰς μικρότατα κομμάτια, καὶ κοπνίσαντές τα πολὺ ἔκαμαν μίγμα, τὸ ὁποῖον ἤνωσαν μετὰ ταῦτα μὲ ὀλίγον χαλδᾶ ἀπὸ τοὺς πωλούμενους εἰς Κωνσταντινούπολιν, καὶ κατασκεύασαν χάπια [καταπότια], ἀπὸ τὰ ὁποῖα ἔδωσαν ἀνά ἐν εἰς ἕκαστον μὲ διαταγὴν νὰ τὸ καταπίῃ. Εἶχε δὲ τοῦτο σκοπὸν νὰ ἀποδείξῃ ἐνοχον τὸν ὅστις ἤθελε τὸ ἐμῶσι τὸ ὁποῖον βεβαίως δὲν ἦτον δύσκολον, διότι καθεὶς βλέπων ὡς ἀνω κατασκευαζόμενον καταπότιον, δὲν ἐδύνατο νὰ τὸ καταπίῃ χωρὶς νὰ δοκιμάσῃ μερίστην ἀηδίαν. Καὶ ὅμως τὸ καταπίαμεν ὡς χάπι, κατὰ τὴν παροιμίαν.

Ἄλλοτε μᾶς ἐπροσκάλεσαν ἐνώπιόν των, καὶ μᾶς εἶπαν νὰ φανερώσωμεν ὅ,τι γνωρίζομεν, διότι ἄλλως ὅταν θὰ ἐπιστρέφωμεν ἐπάνω εἰς τὰ δωμάτια τῶν φυλακῶν θὰ πέσῃ μία πέτρα θεοθέν ἐπὶ τῆς κεφαλῆς τοῦ ἐνόχου, καὶ ὁ τοιοῦτος θὰ κρεμασθῆ. Ἐπειδὴ δὲ δὲν ἐφανερώσαμεν τίποτε, διότι τίποτε δὲν ἐγνωρίζαμεν, διεστάχθημεν νὰ ἀναβῶμεν ἀλλὰ κανεὶς δὲν ἐτόλμα ν' ἀναβῆ πρῶτος φοβούμενος μὴ προετοιμάσθῃ ἡ πέτρα διὰ νὰ πέσῃ· ἔως οὗ μᾶς ἠνάγκασαν καὶ ἀνέβημεν ὅλοι συσπωματιζόμενοι, καὶ μὲ ταχύτητα μεγάλην ἀλλὰ τίποτε δὲν συνέβη.

Ἄλλοτε μᾶς ἐπροσκάλεσαν ἐνώπιόν των, καὶ ἔχοντες ἰσομεγέθη κομμάτια κλωνίων ἀπὸ σάρωμα, ἔδωσαν ἀνά ἐν εἰς ἕκαστον, καὶ παρήγγειλαν ὅτι θέλουσιν μᾶς τὰ ζητήσαι ὀπίσω, καὶ διὰ τοῦτο νὰ τὰ φυλάξωμεν καλῶς, καὶ ὅτι τὸ τοῦ ἐνόχου θέλει τσικισθῆ, ἢ σμικρύνει, ἢ μεγάλωσι.

Ἄν καὶ ἐβλέπαμεν τὸ γελοῖον καὶ τῆς τοιαύτης διατάξεως, ἠναγκάσθημεν ὅμως νὰ τὰ προφυλάττωμεν ὡς θησαυροῦς, ὥστε ὅταν ἦλθα εἰς τὴν Ἑλλάδα ἀπὸ Κωνσταντινούπολιν ἔφερα μαζί μου καὶ τὸ κλωνὶ ἐκεῖνο.

Τοιαῦτα πάσχοντες εἰμίναμεν εἰς τὴν φυλακὴν τροφοδοτούμενοι ἀπὸ τοὺς Κυρίους καὶ τοὺς συγγενεῖς μᾶς, καὶ παρακαλοῦντες καθ' ἑκάστην τὸν Θεὸν νὰ μᾶς λυτρώσῃ ὡς ἀθώους ἀπὸ τὸν ἐπιχειλούμενον κίνδυνον, μέχρι τῆς 26 Αὐγούστου. Μᾶς ἐπεσκέπτοντο δὲ συχνάκις οἱ ἀξιωματικοὶ τῆς φυλακῆς καὶ οἱ δῆμιοι, οἵτινες μᾶς ἔκρυναν διαφόρους ἀπειλάς. Τὴν δὲ 26 μᾶς κατέβασαν ἀπὸ τὴν φυλακὴν καὶ μᾶς ἐρρίψαν εἰς μίαν ἄλλην ὀνομαζομένην *Καραλήν κουγιούν* (πηγάδι τοῦ αἵματος). Καὶ πρῶτον μὲν εἰσέβημεν διὰ πύλας ἑυλίνης καγγελωτῆς· ἔπειτα δὲ δι' ἐτέρας σιδηρᾶς καγγελωτῆς ἐπίσης, καὶ τελευταῖον δι' ἄλλης ἐξ ὀλοκλήρου σιδηρᾶς. Φθάσαντες δὲ εἰς αὐτὴν κατέβημεν εἰς τὴν φυλακὴν αὐτὴν διὰ κλίμακος πετρίνης, καὶ ἀμέσως ὁ δεσμοφύλαξ ἐκλείσεν ὅλας τὰς θύρας, καὶ ἡμεῖς ἐμείναμεν εἰς τὸ σκότος μὴ βλέποντες ὁ εἰς τὸν ἄλλον, διότι ἡ φυλακὴ ἦτον ὀλη

θολωτή, χωρίς διόλου φῶς· ἀλλ' οὔτε λύχνον ἢ ἄλλο τι ἐσυγχωρεῖτο νὰ ἔχωμεν. Τὸ ἑσπέρας, ἢ δύο ὥρας μετὰ τὸ ἑσπέρας, ὁ δεσμοφύλαξ μᾶς ἐ πρότεινε νὰ τῷ δίδομεν ἕκαστος ἓνα ρουμπιέ (ἢ δρ. 2,75), διὰ νὰ μᾶς συγχωρῇ ν' ἀναβαίνωμεν εἰς τὴν ἐπάνω φυλακὴν νὰ κοιμώμεθα, μὲ συμφωνίαν νὰ ἐρχώμεθα ὀπίσω πολλὰ πρωτὶ. Ἐννοεῖται ὅτι ἐδέχθημεν προθύμως τὴν πρότασίν του, ἢ ὅποια καὶ ἐνθουσιώδως μέχρι τῆς 28. Κατ' αὐτὴν δέ, τὸ δειλινόν, ὁ δεσμοφύλαξ ἐλθὼν εἰς τὴν σκοτεινὴν ταύτην φυλακὴν, ἠρώτησε ποῖος ὀνομάζεται Παναγιώτης. Καὶ ἐπειδὴ ἐκυριευόμεθα ἀπὸ πανικὸν φόβον εἰς πᾶν βῆμα τῆς ἐξουσίας, προσπαθοῦσης διὰ μαντείων καὶ ἄλλων τοιούτων ἀγυρτιῶν νὰ μᾶς ἐνοχοποιήσῃ, κανεὶς δὲν ἀπεκρίνετο. Ἀφοῦ δὲ ἐπανέλαβε τοῦτο δις καὶ τρίς, ἠναγκάσθη ν' ἀποκριθῶ ὅτι ἤμην ἐγώ· τότε λοιπὸν μὲ διέταξε νὰ ἐξέλθω, καὶ μυστικῶς μὲ εἶπε νὰ φιλήσω τὸν σιγίτζιαντὲ ἦτο· τάπητα τοῦ ἀξιωματικοῦ, κατὰ τὴν τουρκικὴν συνήθειαν. Ἐγὼ δὲ ἀπὸ τὸν φόβον μου ἐρίλησα τὸ μέσσι ἐντὸς τοῦ ὁποίου ὑπῆρχεν ὁ ποῦς αὐτοῦ· καὶ ἐκεῖνος μὲ ἐρώτησε τὸ ὄνομα, ἐπώνυμον, τὴν πατρίδα μου κτλ. καὶ ἀφ' οὗ ἀπῆντησα μὲ διέταξε νὰ ἀναβῶ ἐπάνω. Ἐγὼ δὲ ἀγνοῶν τὴν αἰτίαν ἔτρεμα ἀπὸ φόβον, διότι ὑπέθετα ὅτι ἢ ἐμὲ θὰ βραχνίσωσι θεωροῦντές με ἐνοχόν, ἢ τοὺς συντρόφους μου θεωροῦντες ἐμὲ ἀθῶον. Μετ' ὀλίγην ὥραν ἐλθὼν ὁ θεῖός μου Γεώργιος μ' ἐπληροφόρησεν ὅτι διὰ μεσιτειῶν πολλῶν κατώρθωσε νὰ μὲ ἀνεβάσωσιν ἐκεῖθεν, τοῦτο μὲν διὰ νὰ μὴν ἀθηνήσω ἀπὸ τὴν δυσώδη ἀποφορὰν καὶ ὑγρασίαν τῆς φυλακῆς (διότι, καθὼς ἐπληροφορήθημεν μετὰ ταῦτα, ἐνδὸν αὐτοῦ τοῦ πηγαδίου ἐπιγιγνῶν ἄλλοτε γενιτσάρους ὑπόπτους εἰς τὴν ἐξουσίαν, καὶ τοὺς ἐρρίπταν εἰς τὴν θάλασσαν διὰ μιᾶς τρύπας, τὴν ὁποῖαν εἶχεν ἡ φυλακὴ εἰς τὸν πυθμῆνα τῆς, σκεπασμένης διὰ πέτρας· ἂν ἐγνωρίζαμεν τοῦτο ἠθέλαμεν ἴσως γενῆ ἀπόπληκτοι ἀπὸ τὸν φόβον μᾶς)· τοῦτο δὲ διότι, ὡς ἐπληροφορήθη, ἐπρόκειτο τὴν ἑσπέραν ἐκείνην νὰ βραχνίσωσι τοὺς συντρόφους μου, καὶ μ' ἐπαρηγόρει διὰ νὰ μὴ λυπηθῶ, προτρέψας με νὰ φροντίσω περὶ φηγητοῦ διὰ τοὺς ὀμοτραπέζους μου, ἐπειδὴ ὄντες πολλοὶ εἶχομεν συνενωθῆ ἀνά 3—4, καὶ σινετρώγαμεν.

Ἄν καὶ ὁ θεῖός μου μὲ ἐνεθάρρυνε περὶ τοῦ ἐαυτοῦ μου, εὐρισκόμην ὁμως ἀδιακόπως εἰς ἀπελπιστικὴν περιμένων νὰ ἐλθῇ ἢ νύξ διὰ νὰ ἰδῶ τί μέλλει γένεσθαι. Ἐνῶ δὲ ἐπερίμενα τὴν συνήθη ὥραν ν' ἀναβῶσιν ἐπάνω οἱ σύντροφοί μου, οἵτινες ἐπίσης εὐρίσκοντο εἰς διαφόρους ὑποψίας περὶ ἐμοῦ ἀγνοοῦντες τὴν τύχην μου, αἶφνης ἀκούω ἐντὸς δωματίου θολωτοῦ εὐρισκομένου εἰς τὸ προαύλιον τῆς φυλακῆς, ὅπου κκίεται ἀκαταπαύστως μία κανδήλα ἐπὶ ἐνὸς κουβουκλίου τὸ ὁποῖον, ὡς λέγουσιν, εἶναι τοῦ μεγάλου Βασιλείου (*), αἶφνης, λέγω, ἀκούω φωνὰς τινὰς ἐνθουσιώδεις ἀσυνειθίστους εἰς ἐμέ.

λαβῶν δὲ περιέργειαν, εἶδα ὅτι εἰς τὸ δωματίον ἐκεῖνο ὑπῆρχαν διάφοροι δερβίσιδες καὶ προσκύνοντο, φωνάζοντες ἐνθουσιώδως τὸ ἀλλάχ! ἀλλάχ! Ἡ προσευχὴ των διήρκεσε πλεον τῆς μιᾶς ὥρας, μεθ' ἣν ἐξελθόντες ὅλοι εἰς τὴν αὐλὴν, ἐπεριτριγύρισαν μίαν λεκάνην, ἐντὸς τῆς ὁποίας ὑπῆρχε νερόν, καὶ παρετήρουν τὰς ἐντὸς αὐτῆς γινομένης ἀντανάκλασεις τῆς σελήνης· ἔπραξαν δὲ τοῦτο τρίς, δηλαδὴ εἰσῆλθον πάλιν καὶ προσκυνήθησαν, καὶ πάλιν ἐξῆλθον, καὶ μετὰ ταῦτα διελύθησαν περὶ τὸ μεσονύκτιον.

Ἰδὼν ὅτι ἀνεχώρησαν, ἐνόμισα ὅτι διὰ τῆς λεκανομαντίας ἐκήρυξαν ἐνοχόν τινα ἢ τινὰς, καὶ ἐπερίμενα νὰ φανῶσι τὰ ἀποτελέσματα, καθὰ μὲ εἶχεν εἰπεῖ ὁ θεῖός μου· ἀλλ' ἀντὶ τούτου εἶδα μετ' ὀλίγον ὅλους τοὺς συντρόφους μου χαίροντας μὲν διότι μὲ εἶδαν ἀβλαβῆ, ἀγνοοῦντας δὲ ὀλοτελῶς τὰ τῶν δερβίσιδιων, διότι δὲν ἤκούετο τίποτε εἰς τὸ βάραθρον ἐκεῖνο.

Ἀφ' οὗ ἐδιηγῆθην ὅσα εἶδα καὶ ἤκουσα, καὶ ἀφ' οὗ ἐδικδύσαμεν τὸν ἑσπερινόν (διότι ἀφ' ἧς ἡμέρας ἐμῆκαμεν εἰς τὴν φυλακὴν ἀφιερῶσαμεν τὰς ἐλπίδας μᾶς εἰς τὸν Θεόν· ὅθεν καὶ πάντοτε προσευχόμεθα, δηλαδὴ πρωῖαν καὶ ἑσπέραν), ἐράγαμεν καὶ ἐκοιμήθημεν.

Τὸ δὲ πρωτὶ τῆς 29 Αὐγούστου, ὁ δεσμοφύλαξ διέταξε τοὺς λοιποὺς νὰ καταβῶσιν εἰς τὴν φυλακὴν κατὰ τὴν συνήθειαν, ἐμὲ δὲ ὄχι. Καὶ περὶ τὸ δειλινόν ἐλθὼν εἰς τὴν φυλακὴν Κρητικὸς τις, Κωνσταντῆς ὀνομαζόμενος, κατέθεσεν αὐθόρμητος εἰς τοὺς ἀξιωματικούς, ὅτι αὐτὸς εἶναι ὁ κλέψας τὰ χρήματα μετὰ τοῦ ἀγᾶ του, Κρητικοῦ καὶ αὐτοῦ, καὶ ἀδελφοῦ τοῦ ἐν Κρήτῃ Γενιτσάραγα· ὅτι ἐξ αὐτῶν τῶν χρημάτων ἔδωκεν εἰς τὸν δεῖνα Ἀρμένιον τραπεζίτην τόσα, εἰς τὸν δεῖνα χριστιανὸν τραπεζίτην τόσα, εἰς τὸν δεῖνα ἱερέα Κρητικόν, ἐφημέριον εἰς μίαν ἐκκλησίαν κατὰ τὸ Σκούταρι, τόσα, καὶ εἰς τὸν δεῖνα ὑπηρέτην ἐμπόρου τινὸς, Κρητικόν καὶ αὐτὸν, τόσα.

Ἀμέσως, οἱ μὲν ἀξιωματικοὶ τῆς φυλακῆς ἔστειλαν φρουρὰν καὶ μετεκόμισαν εἰς τὴν φυλακὴν ὅλους τοὺς ἀνωτέρω· ὁ δὲ δεσμοφύλαξ ἔδραμεν εἰς τε τοὺς εἰς τὴν σκοτεινὴν φυλακὴν, καὶ εἰς ἐμέ, καὶ μᾶς ἐσυγχάρη διὰ τὴν ἀνακάλυψιν τῶν κλεπτῶν, καὶ ἔλαβε τὰ συγχαρητήρια ἀνά ἓνα ρουμπιέ, καὶ ἀνέβασε καὶ ἐκεῖνους εἰς τὴν ἐπάνω φυλακὴν.

Τότε ἡμεῖς νομίσαντες ἢ μᾶλλον πιστεύσαντες ὅτι ἐλευθερώθημεν, ἐδοξάσαμεν τὸν Θεόν· ἔσπευσαν δὲ οἱ Κύριοι καὶ οἱ συγγενεῖς καὶ οἱ φίλοι μᾶς, διαδοθείσης τῆς φήμης, νὰ ἐλθῶσιν εἰς τὴν φυλακὴν καὶ νὰ μᾶς συγχαρῶσιν· ἀλλ' οὔτε τὴν αὐριον ἀπελύθημεν, οὔτε τὴν μεθαύριον· ἦτον πεπρωμένον νὰ μείνωμεν ἀκόμη διὰ νὰ γείνωμεν μάρτυρες σκηνῶν τραγικῶν, καὶ νὰ πάθωμεν χεῖρονα τῶν πρώτων.

Φαίνεται ὅτι ὁ καταμηνυτῆς ἦτον ψεύστης, καὶ ὅτι κατέθεσε ψεύδη θέλων νὰ ἐκδικηθῇ τὸν Ἀγᾶ του, τίς οἶδε διὰ τί, εἴτε ὑπακινήθεις ἀπὸ τοὺς

(*) ΣΗΜ. ΠΑΝΔ. Ἐξιστορημίσωμεν ταῦτα.

περὶ τὸν Χαλὲτ ἐρέτην, θέλοντας νὰ βλάψωσι τὸν εἰρημένον Ἀγάν, ὡς ἀδελφὸν τοῦ ἐν Κρήτῃ Γενίτσαρχου, ἢ ἀπὸ τοῦς περὶ τὸν Χασκέλην διὰ νὰ βλάψωσι τοὺς τραπεζίτας ἀρμένιον καὶ χριστιανόν· διότι ἀνκριθέντες ἐπανκλιπτικῶς καὶ χωριστὰ ὅλοι οἱ κατκατηνυθέντες, δὲν ἐγνώριζαν νὰ φανερώσωσι τίποτε. Διὸ κατέφυγαν εἰς βραχνιστήρια κατ' αὐτῶν, καὶ ἡμεῖς ἐμέλλαμεν νὰ χριστιμεύσωμεν ὄχι μόνον θεατὰ τούτων, προσκαλούμενοι ἐπίτηδες, ἀλλὰ καὶ νὰ περιποιώμεθα καὶ νὰ θεραπεύωμεν τὰς πληγὰς τῶν.

Καὶ κατὰ πρῶτον μὲν ἔδειραν τὴν χριστιανὸν τραπεζίταν εἰς τοὺς πόδας τὸσον δυνατὰ, ὥστε ἐλειποθύμησε, καὶ τότε τὸν ἄρησαν· ἔπειτα δὲ τὸν ἀρμένιον, ὅστις ὦν ὑγιῶς κράσει, ὑπέφερε τοὺς πόνους τῶν βροδισμῶν. Τὸν δὲ Ἰσρέα ἐκρέμασαν μὲ τὴν κερχλὴν κάτω, ὥστε τὰ γένειά του ἐσάρωναν τὴν γῆν· εἶχαν δὲ βάλει εἰς ἐπίτηδες φωτὶαν ἄχυρα, τὰ ὅποια ἐκκμυαν καπνόν, καὶ δὲν ἄφιναν ν' ἀναπνεύτῃ. Ὁ δυστυχῆς, μὴ ἀντέχων εἰς τοιαύτην βίασαν, ἠναγκάσθη νὰ εἰπῇ ὅτι τῷ ἄντι ἔλαβε χροῖματτα ἀπὸ τὸν κατκατηνυτὴν, καὶ ὅτι τὰ ἔχει περρωμένα εἰς τὴν γῆν, πλησίον εἰς μίαν κρυδιάν ἢ ὅποια εὑρίσκειτο εἰς τὴν ἐκκλησίαν ὅπου ἐσημέρευεν εἰς Σκούταρι. Ἀμέσως λοιπὸν τὸν κατέβασαν ἀπὸ τὴν κρεμάλαν, καὶ συναδύσαντες αὐτὸν Γενίτσαροι τὸν ὑπῆγαν εἰς τὸ Σκούταρι· ὅταν ὁμῶς ἐβῆσαν εἰς τὴν ἐκκλησίαν, εἶπεν ὅτι τὰ βραχνιστήριά του τὸν ἠνάγκασαν νὰ φευθῇ.

Τὸν ἐπνεύσαν λοιπὸν ὀπίσω εἰς τὴν φυλακὴν, καὶ τὸν ἐκρέμασαν κατὰ τὸν ἴδιον τρόπον· καὶ πάλιν δὲ ἠναγκάσθη νὰ ἐπικαλέσθῃ τὸ ἴδιον ψεῦδος, καὶ πάλιν τὸν ὑπῆγαν εἰς Σκούταρι, καὶ πάλιν τὰ ἴδια εἶπε φθίσας ἐκεῖ· τὸν ἔφεραν λοιπὸν ἐκ νέου εἰς τὴν φυλακὴν, ἀλλὰ δὲν τὸν ἠνόχλησαν πλέον.

Ἀφ' οὗ μετὰ ταῦτα ἀνέκριναν πολλὰς ἡμέρας αὐτοὺς δι' ἀπειλῶν καὶ ἄλλων τοιούτων τρόπων, χωρὶς νὰ μάθωσι τίποτε διότι τίποτε δὲν ἐγνώριζαν καὶ αὐτοί, καὶ ἀφ' οὗ ἐπνεύσαν καὶ εἰς ἡμᾶς τοὺς ἀπειλητικῶς τρόπους, ἐνῶ ἐνομιζαμεν μέχρι τινὸς ἀπηλλαγμένους ἡμᾶς αὐτοὺς πάσης τιμωρίας, ἀπερίσπυτον νὰ μεταχειρισθῶμεν κατ' ἐκείνων τρομερώτερα βραχνιστήρια.

Μίαν λοιπὸν ἡμέραν ἴδομεν τοὺς δημίους ἐλθόντας εἰς τὴν φυλακὴν, καὶ ἐντὸς ἐνὸς δωματίου ἀνομιζομένου τοῦ Ὑψηλάντου ἢ τοῦ Μουροζῆ (διότι ἐκεῖ, ὡς λέγουσιν, ἐφυλάκισάν ποτε ἢ ἐρόνευσαν ἕνα τῶν δύο). ἐκάρρωσαν εἰς τὸ εἶ καὶ τὸ ἄλλο μέρος τῶν τοίχων δύο μεγάλα καρφία ἐπίτηδες κατασκευασμένα, καὶ ἐπ' αὐτῶν διεπέρσαν σχοινία (φορτσάξο) ἀλειμμένα μὲ σαποῦνι, ἐπίτηδες κατασκευασμένα καὶ αὐτά. Ἐβῆσαν δὲ ἐν τῷ μέσῳ τοῦ δωματίου ἕνα ἕνα τῶν βραχνισθησομένων· καὶ πρῶτος ἦλθεν ὁ Ὀθωμανός.

Τότε ἤνωσαν τὰ δύο κλάμια τῶν χειρῶν του, τὰ περιέδεσαν κελῶς μὲ τὰ σχοινία ἔχοντας πρηγομένους ἀλυτοδεμένους τοὺς πόδας του, καὶ

ἤρχισαν οἱ δῆμιοι ὁ μὲν ἐκ τοῦ ἐνός, ὁ δὲ ἐκ τοῦ ἄλλου μέρος νὰ στρίβωσι τὰ σχοινία δι' ἐπίτηδες ἐργαλείων, ὥστε ἐκ τοῦ ὑπερβολικοῦ σφιξίματος διεχωρίσθησαν ἐντὸς ὀλίγου εἰς δύο τὰ κρέαττα τοῦ δεμένου μέρους τῶν χειρῶν, καὶ ἔμειναν μόνον τὰ νεῦρα, τὰ ὅποια δὲν ἐδύναντο, ὡς φαίνεται, νὰ κόψωσι τὰ σχοινία. Εἰς τὴν τραγικωτάτην αὐτὴν σκηνὴν, εἶχαν συμπεριλάβει θεατὰς καὶ τινας ἐξ ἡμῶν. Θεὸς μου! ὅποια φρίκη, ὅποιος τρόμος κατελάμβανε πάντα ἄνθρωπον ἀκούοντα τὰς μέχρις οὐρανοῦ φωνὰς τοῦ δυστυχοῦς ἐκείνου Ὀθωμανοῦ, κηρύττοντος τὴν ἀθωότητά του, καὶ ἐπικαλουμένου τὴν ἐξ ὕψους βοήθειαν! Οἱ δῆμιοι ἐγέλων καὶ ἠπαίλουν καὶ ἡμᾶς· ἀφ' οὗ δὲ ἐλειποθύμησεν ὁ ταλαίπωρος, τὸν παρέδωκαν εἰς ἡμᾶς μὲ ἀλειφὰς τινος διὰ νὰ τὰς ἐπιθέσωμεν εἰς τὰς πληγὰς του.

Μετὰ τοῦτον παρέλαβον τὸν δυστυχῆ Ἀρμένιον, ὅστις καλοκαθηρεμμένος ὦν, δὲν ὑπέφερε μὲ τὴν αὐτὴν τοῦ Ὀθωμανοῦ ὑπομονὴν καὶ γενναϊότητα τὰς βραχνιστάς· μετὰ τὸν Ἀρμένιον δὲ τὸν δυστυχέστατον χριστιανόν, ὅστις γέρον ὦν ἐλειποθύμησε μόλις ἄρχισαν νὰ σφίγγωνται αἱ χεῖρες του ἀπὸ τὰ σχοινία· καὶ διὰ τοῦτο τὸν ἄρησαν.

Μετ' ὀλίγης ἡμέρας, ἰδόντες ὅτι ἐθεραπεύθησαν αἱ πληγὰς τῶν χειρῶν τῶν βραχνισθέντων, μετακόμισαν αὐτοὺς πάλιν εἰς τὸ αὐτὸ δωμάτιον, καὶ πρῶτον ἡμῶν ὄλων, ὑπέβηκαν αὐτοὺς εἰς ἄλλην σκληροτέρην βίασαν· δηλαδὴ, εἰς τὰς τέσσαρας γωνίας τοῦ δωματίου ἐπηξάν τέσσαρα καρφία ἐπίτηδες κατασκευασμένα, καὶ εἰς ἕκαστον αὐτῶν ἔδεσαν χονδρὸν σχοινίον· ἔφεραν δὲ πρῶτον τὸν δυστυχῆ Ὀθωμανόν, καὶ δέτταντες αὐτὸν ἀπὸ τοὺς μεγάλους δακτύλους τῶν χειρῶν καὶ ποδιῶν, ἔστρίβαν διὰ τῶν ἐπίτηδες ἐργαλείων τὰ σχοινία, ὥστε ὑψώθη ὅλος εἰς τὸν ἀέρα, καὶ ἐκρέματο· τότε ἔβησαν εἰς τοὺς ὤμους του πλάκα ὀγκώδη, ἣτις κατέκλινε τὸ σῶμα ὡς νὰ ἐπρόκειτο νὰ κοπῇ εἰς δύο. Ὁ δυστυχῆς ἐκεῖνος ἄλλο δὲν ἐκκμυεν εἰμὴ νὰ φωνάζῃ δυνατὰ καὶ νὰ ἐπικαλέσθῃ τὴν βοήθειαν τοῦ Θεοῦ, προκαλῶν αὐτὸν νὰ τιμωρήτῃ τοὺς συκοφάντας· βλέπων δὲ συμπαθῶς ἡμᾶς, κῦχετο νὰ μᾶς λυτρώσῃ ὁ Θεὸς ἀπὸ ὅσα αὐτὸς ὑπέφερε δυστυχήματα. Καὶ ἐπειδὴ ἦτον δυνατῆς κράσει δὲν ἔπαθε τίποτε· ἐλειποθύμησεν ὁμῶς, καὶ τότε τὸν κατέβασαν, καὶ μᾶς τὸν παρέδωκαν διὰ νὰ ἐπιθέσωμεν ἀλειφὰς εἰς τοὺς πληγωθέντας δακτύλους τῶν χειρῶν καὶ ποδιῶν του (*).

Μετὰ τοῦτον παρέλαβον τὸν Ἀρμένιον (διότι ὁ γέρον χριστιανὸς ἐκαίτο ἀσθενῆς μὴν ἀντέχων εἰς ἄλλην βίαν) καὶ ἔπραξαν τὰ αὐτά· ἀλλ' οὗτος δὲν εἶχε σῶμα ν' ἀντιέξῃ εἰς τὸ βίρος τῆς πλακῆς,

(*) Ὁ Ὀθωμανός αὐτὸς εἶχε πολλὰ γενναίαν ψυχὴν, διότι ἀφ' οὗ ποτὲ μὴν παρακάλεσε τὸν συκοφάντην τοῦ παρόντος νὰ ἡμολογήσῃ τὴν ἀλήθειαν, ποτὲ δὲ ἠπαίλει αὐτὸν ὅτι ἂν συνέθετε βίαια τὸν φερούμεν, εἶλεγε τὰ μύρια συχναίς, πρῶτον Ὀθωμανῶν, καὶ κατ' αὐτοῦ τοῦ Χαλὲτ ἐρέτη, καὶ ἄλλων τοῦς ὁμοίους ἐνομιζεν ὑποκινῶντας τὴν συκοφαντίαν αὐτὴν.

ὥστε μόλις τὴν ἐρρίψαν ἐπάνω του καὶ ἐσυντρίβη, ὡς φαίνεται, ἐν κόκκαλον τῶν πλευρῶν του, διότι ἔμεινεν ὡς νεκρός· ὥστε τὸν κατέβασαν ἡμιθανή.

Τότε ὑπέβαλαν εἰς τὰς βασάνους καὶ τοὺς μεθ' ἡμῶν συμφυλακισμένους ἄρμενίους ἀχθοφόρους, ἀπειλοῦντες νὰ παραλάβωσι μετ' αὐτοὺς καὶ ἡμᾶς. "Ω! πόσα δάκρυα ἔτρεξαν τότε ἀπὸ τοὺς ὀφθαλμοὺς μας! Μόλις ὑψώσαν διὰ τοῦ ῥηθέντος τρόπου τὸν χαμάλμπαση, καὶ ἀμέσως ὁ δυστυχὴς ἐξέπνευσε· διότι καὶ προχωρημένος ἦτον εἰς τὴν ἡλικίαν, καὶ ἀσθενής. Ἄφ' οὗ δὲ παρέδωσαν αὐτὸν διὰ νὰ ταφῆ, ἐπροχώρησαν εἰς τὴν βάσανον τῶν λοιπῶν, καὶ οὕτως ἡ ἡμέρα ἐκείνη καὶ ἡ ἀκόλουθος, ἦσαν ἡμέραι θλίψεων καὶ θρήνων καὶ δεήσεων πρὸς τὸν Θεόν, διὰ νὰ ἀπαλλάξῃ τοὺς λοιποὺς ἡμᾶς.

Μεθ' ἡμέρας ὀλίγας, ἀφ' οὗ εἶδαν ὅτι ὁ μὲν Ὀθωμανὸς ἰσθένησε καὶ ἐλάμβανεν ἰατρικὰ, ὁ δὲ Ἄρμενίος, καὶ τοι συνθλασθείσης μιᾶς πλευρᾶς, ἦτον εἰς καλὴν κατάστασιν, ἀπεφασίσθη νὰ γείνη ἐντὸς τοῦ δωματίου ὅπου ἐκατοικοῦμεν ἡμεῖς καὶ ὁ Ὀθωμανός, τὸ τραγικώτερον τῶν μέχρι τοῦδε βασανιστηρίων. Ἐφεραν ἐν ὑπερμέγεθος μαγγάλι, καὶ ἀνάψαντες κάρβουνα πλέον τῶν δέκα ὀκάδων ἐπέθεσαν μέγιστον κάλυμμα σιδηρᾶς χύτρας, τὸ ὅποιον φλογισθὲν ἔγεινε κατακόκκινον. Τότε οἱ δῆμιοι ἔφεραν τὸν Ἄρμενίον, καὶ κρατοῦντες μεγάλας πυράγρας ἔλαβαν τὸ φλογισμένον κάλυμμα δι' αὐτῶν, καὶ τὸ ἐπλησίωσαν εἰς τὴν γυμνὴν κεφαλὴν του. Ἀμέσως ἤρχισαν αἱ τρίχες νὰ ἀνάπτωσιν εἰς τοιοῦτον τρόπον, ὥστε ὁμοῦ μὲ αὐτὰς ἐκαίετο καὶ τὸ κρέας τῆς κεφαλῆς. Μετ' ὀλίγον ὁ ταλαίπωρος ἐκείνος ἔπεσε κατὰ γῆς ἡμιθανής, ἀλλὰ τὸν ἀνέστησαν διὰ διαφορῶν βοθητηρικῶν ἰατρικῶν· τὸν παρέδωσαν δὲ εἰς σακτικὸν ἰατρὸν ἐρχόμενον ἐπίτηδες εἰς τὴν φυλακὴν διὰ νὰ ἐπισκέπτεται τὴν ἐλσεινὴν κατάστασιν τῆς κεφαλῆς του.

Μετὰ ταῦτα ἡ φυλακὴ μας μετεβλήθη εἰς νοσοκομεῖον, διότι ἐκτὸς τοῦ ἄρμενίου καὶ χριστιανοῦ οἵτινες βασανισθέντες, ὡς εἶδαμεν, ἔπασχαν, ἦσαν κατάλοιποι καὶ οἱ ἐπίσης βασανισθέντες 12—14 ἀχθοφόροι, καὶ τινες ἐξ ἡμῶν· ὥστε δὲν ἐγένετο πλέον οὐδεὶς λόγος περὶ τῆς ὑποθέσεως ταύτης, ἡμεῖς δὲ ἀπελπισθέντες, ἐπεριμέναμεν μόνον ἀπὸ τὸν Θεὸν βοήθειαν.

Ἐν τῷ μεταξὺ τούτῳ, ἐπειδὴ οἱ λοιποὶ συμφυλακισμένοι δὲν εἶχαν συγγενῆ τινα διὰ νὰ φροντίσῃ περὶ αὐτῶν, ἀνέλαβε τὴν περὶ τῶν ὄλων φροντίδα ὁ θεὸς μου Γεώργιος παρακινηθεὶς ἀπὸ συμπάθειαν καὶ πατριωτισμὸν εἰς ὄλους μας, καὶ ἀπὸ ἀγάπην του πρὸς ἐμέ. Ἐπεινόησε λοιπὸν νὰ παρουσιάσῃ εἰς τὸν Σουλτάνον ἀναφορὰν (ἀρτζιχάλι), τὴν ὁποίαν νὰ δώσωσι πρὸς αὐτὸν ἀπερχόμενον εἰς τὸ τζαμί δώδεκα γυναῖκες, ὡς μητέρες τάχα τῶν ἐν τῇ φυλακῇ δώδεκα Πελοποννησίων ἐλθοῦσαι ἐπί τηδὲ ἀπὸ τὴν Πελοπόννησον. Καὶ ἐπειδὴ οἱ Κύριοί μας, βλέποντες τὴν ἐπιμονὴν τοῦ Χαλέτ ἐφέντη εἰς τὸ νὰ τιμωρώμεθα ὡς ἔνοχοι, ἀπεφασίσαν ἀπὸ φόβον μήποτε ἐκληρωθῶσι παρ' αὐτοῦ καὶ οὗτοι ὡς

ἔνοχοι, νὰ παραιτηθῶσι πάσης πρὸς ἡμᾶς βοήθειας εἰς τὸ φαινόμενον, ὁ θεὸς μου ὑπῆγε πρὸς αὐτοὺς, καὶ ἐζήτησε παρ' ἐκάστου ἀνά δύο ρουπιέδες διὰ νὰ χρησιμεύσωσιν εἰς πληρωμὴν τῶν γυναικῶν, καὶ τοῦ ἀναφορογράφου (ἀρτζουχαλιτζῆ). Λαβὼν δὲ αὐτοὺς, ἔκαμε τὴν ἀναφορὰν, καὶ ταυτοχρόνως εἰδοποίησε μυστικῶς τὸ ἐπινόημά του εἰς ἐμέ καὶ εἰς τινὰς ἄλλους, προσθέσας ὅτι θέλει ἔλθει εἰς τὴν φυλακὴν μιὰ ἐκ τῶν γυναικῶν ὡς μήτηρ μου διὰ νὰ μὲ ἰδῆ (α).

Καὶ τῶνόντι ἐλθοῦσα μιὰ γυνὴ ἡ ὁποία ἔφερον εἰς τὰς ἀγκάλας καὶ ἐν μικρὸν παιδίον ἐζήτησεν ἀπὸ τὸν δεσμοφύλακα τὴν ἀδειαν νὰ μὲ ἰδῆ ὡς υἱὸν τῆς. Ὁ δεσμοφύλαξ πιστεύσας αὐτὴν, ἀνέβη ἐπάνω δραμαῖος ζητῶν συγχαρητήρια παρ' ἐμοῦ· ἐγὼ, δὲ ὡς προειδοποιημένος, ἔδωσα εἰς αὐτὸν ἐν γρόσι, καὶ κατέβην εἰς τὴν θύραν τῆς φυλακῆς (διότι δὲν ἦτον συγχωρημένος ν' ἀναβάνωσιν ἐπάνω γυναῖκες). Μόλις μὲ εἶδεν ἡ ὑποτιθεμένη ἐκείνη μήτηρ μου, καὶ ῥίψασα χαμαὶ τὸ μικρὸν παιδίον τῆς, μ' ἐνηγκαλίσθη τρυφερώτατα, καὶ μὲ κατερίλει κλαίουσα, ὥστε ἐκίνησεν εἰς δάκρυα καὶ ἐμέ καὶ τοὺς παρόντας Τούρκους· μὲ ἠρώτα δὲ περὶ τῆς καταστάσεως ἐμοῦ τε καὶ τῶν ἄλλων, καὶ μὲ ἐπρόσθεσεν ὅτι μαθοῦσαι αἱ μητέρες ὄλων τὴν φυλάκισίν μας, ἦλθαν νὰ ζητήσωσιν ἀπὸ τὸ ἔλαος τοῦ Σουλτάνου τὴν ἐλευθερίαν μας, καὶ ὅτι αἱ λοιπαὶ μένουσιν εἰς τὸ πλοῖον ἀκόμη. Ἄφ' οὗ δὲ ἔμεινεν ἱκανὴν ὥραν εἰς τὴν φυλακὴν, ἀνεχώρησε μὲ ὑπόσχεσιν νὰ ἐπανέλθῃ.

Τὴν ἐπιούσαν ἦλθαν εἰς τὴν φυλακὴν καὶ αἱ λοιπαὶ γυναῖκες ὡς μητέρες ὄλων μας, καὶ τότε ἐβλεπέ τις κωμικοτραγικώτατον θέαμα· ἐκάστη ἐξ αὐτῶν ἐνηγκαλιζέτο ὃν τινα ἐπρόσθεσαν ὡς υἱὸν τῆς, καὶ κλαίουσα κατερίλει αὐτὸν, κινουσα καὶ αὐτοὺς σχεδὸν τοὺς Τούρκους εἰς δάκρυα.

Ἐννοεῖται ὅτι εἴχαμεν ὄλοι συνεννοηθῆ διὰ νὰ ἀναγνωρίσωμεν αὐτὰς ὡς μητέρας.

Τὴν δὲ Παρασκευὴν καθ' ἣν ὁ Σουλτάνος ἀπέρχεται εἰς τὸ τζαμί του, παρουσιασθεῖσαι ἔδωσαν εἰς αὐτὸν τὸ ἀρτζουχάλι, παρακαλοῦσαι τουρκιστὶ νὰ μᾶς ἀπολύσῃ ὡς ἀθώους, καὶ ὅτι ἐπὶ τούτῳ ἦλθαν ἀπὸ τὴν Πελοπόννησον.

Ἡ συνοδεύουσα τὸν Σουλτάνον φρουρὰ ἠθέλησε νὰ τὰς ἀπομακρύνῃ· ἀλλ' ἡ ὀνομαζομένη μήτηρ μου ὡς ἐπιτηδειότερα τῶν λοιπῶν, ἐρρίψε χαμαὶ τὸ μικρὸν παιδίον τῆς, ὥστε ὁ Σουλτάνος ἠναγκάσθη μόνος νὰ κρατήσῃ τὸν χαλινὸν τοῦ ἵππου του, τοῦτο μὲν διὰ νὰ ἀκούσῃ τὰ παράπονά των, τοῦτο δὲ διὰ νὰ μὴ πατήσῃ τὸ παιδίον, καὶ ὑπεσχέθη νὰ διατάξῃ τὰ δέοντα.

(α) Ἐπειδὴ ἐφοβούντο ἀπὸ τὸν Χαλέτ ἐφέντην νὰ δώσωσιν ἄνδρας τὸ ἀρτζουχάλι, διὰ τοῦτο ὁ θεὸς μου ἐμπνευσθεὶς συμβουλεύσας καὶ ἄλλους νὰ τὸ δώσωσι γυναῖκες, αἵτινες δὲν ἐνοχλοῦνται ἀπὸ κινήματα, καὶ διὰ νὰ κινήθῃ εἰς συμπάθειαν καὶ ὁ Σουλτάνος. Τοιαῦται γυναῖκες εὗρίσκοντο πολλαὶ ἐπὶ τούτῳ εἰς Κωνσταντινούπολιν, καὶ τὰς μετῃχερίζοντο πολλοὶ εἰς παρεμπίστας περιστάσεις πρὸς τοιοῦτον σκοπὸν,

Εἰς μάτην παρήχοντο αἱ ἡμέραι μὲ τὴν ἐλπίδα τῆς ἀπαλλαγῆς μας· διὸ ὁ θεῖος μου συνέλαβε τὴν ἰδέαν νὰ δεθῆ καὶ δεύτερον ἀρτζουχάλι· ἀλλὰ διάφοροι ἔκαμαν τὴν παρατήρησιν ὅτι τοῦτο ἔμπορεῖ νὰ κινήσῃ τὴν ἀγανάκτησιν τοῦ Χαλέτ ἐφέντη καὶ νὰ μᾶς βλάψῃ ἄλλως πως, καὶ ὅτι χρειάζεται ὑπομονή· ὅθεν καὶ ἡσύχασεν.

Ἀγαθὴ τύχη διωρίσθη τότε ἡμερῶν τῆς Βλαχίας ὁ Ἄλ. Σουτζος, νομίζω, καὶ ὁ θεῖός μου διὰ μεσολαβήσεως τοῦ πατριάρχου Κυρίλλου ἐζήτησε δι' αὐτοῦ τὴν ἀποφυλάκισίν μας, τὴν ὁποίαν καὶ κατώρθωσεν ὁ βῆθεις ἡγεμών. Ἀλλὰ πρὶν μᾶς κοινοποιήσωσιν αὐτὴν, ἐζήτησαν νὰ δώσωμεν ἐγγυητάς, οἵτινες νὰ ἀποκρίνωμαι ἀνθ' ἡμῶν ὁψέποτε ἀποδειχθῶμεν ἔνοχοι τῆς κλοπῆς δι' ἣν εἴμεθα φυλακισμένοι· ὁ θεῖός μου ὅμως μᾶς ἀπέτρεψε τοῦ νὰ δώσωμεν τοιοῦτους διὰ νὰ μὴν εἴμεθα πάντοτε ὑπόχρεοι· καὶ οὕτω μᾶς ἀπέλυσαν τὴν 14 Νοεμβρίου 1818, δηλαδὴ μετὰ τέσσαρας μῆνας.

Ὅταν τέλος ἐλευθερώθημεν, ἐπὶ παλλὰς ἡμέρας δὲν ἐδυνάμεθα νὰ περιπατῶμεν πολὺ, καὶ οἱ ὀφθαλμοὶ μας, συνειθισμένοι εἰς τὸ σκότος τῆς φυλακῆς, ἔβλεπαν ὡς λευκὰ καὶ αὐτὰ τὰ μαῦρα.

Ἐν τοσοῦτῳ ἔμειναν εἰς τὴν φυλακὴν ὁ καταμηνυτὴς καὶ οἱ καταμηνυθέντες ὁ τε ἀρμένιος καὶ ὁ χριστιανὸς τραπεζίτης, καὶ δύο ἄλλοι. Καὶ οἱ μὲν τραπεζίται ἀπελύθησαν μετὰ τινα καιρὸν, μείναντες ἀκρωτηριασμένοι ἐκ τῶν βρασπιστηρίων· ὁ δὲ καταμηνυτὴς καὶ οἱ ἄλλοι ἔμειναν εἰς τὴν φυλακὴν μέχρι τῆς ἐπαναστάσεως· τί δὲ ἐγένεον μετὰ ταῦτα ἀδύλον· ὁ δὲ Ὀθωμανὸς ἐστάλη εἰς ἐξορίαν εἰς Μυτιλήνην, καὶ καθ' ὁδὸν τὸν ἐπνιξαν.

Εἰς τὴν φυλακὴν αὐτὴν εἶδαμεν διάφορα περίεργα.

Μίαν φορὰν γυνὴ τις ὀθωμανὴ ἐλθοῦσα κατεμήνυσε τὸν σύζυγόν της, ἀναφορογράφον, ὅτι κλέψας τὰ πολύτιμα πράγματά της, τὰ ἐπώλησε καὶ τὰ ἀσώτευσεν· εἶδαμεν λοιπὸν ἀπαχθέντα ἐκεῖ τὸν γέροντα σύζυγόν της, καὶ καθ' ἐκάστην ἐρχομένην τὴν γυναῖκά του, καὶ προτρέπουσαν αὐτὸν νὰ τὰ φέρῃ ὀπίσω, αὐτὸν δὲ διατεινόμενον ὅτι δὲν γινώσκει τίποτε, καὶ παρακινουῦντα αὐτὴν νὰ ἀνακαλέσῃ τὴν καταμήνυσίν της, διὰ νὰ φροντίσωσιν ὁμοῦ νὰ εὐρῶσι τὰ πράγματά των. Ἡ γυνὴ ἐπιμένουσα ἤρχετο καθ' ἐκάστην ὁ δὲ ἀξιωματικὸς τῆς φυλακῆς, ὑποπτευθεὶς ὡς ἐκ τοῦ τρόπου τούτου τῆς γυναίκος, μίαν τῶν ἡμερῶν ἔδωκεν αὐτὴν εἰς στήλην διὰ νὰ τὴν δείρῃ ὥστε νὰ ὁμολογήσῃ τὴν ἀλήθειαν· μόλις δὲ ἤρχισε νὰ τὴν δείρῃ, καὶ ὁμολόγησεν ὅτι εἶπε ψεύματα, καὶ ὅτι τὰ πολύτιμα πράγματά της τὰ ἔχει ἡ ἰδία. Καὶ οὕτως ἀπελύθη ὁ δυστυχὴς σύζυγός της.

Ἄλλην φορὰν ἦλθον εἰς ἰταλοενδυμένους, καὶ εἶπεν ὅτι ἐνῶ διέβαινον ἀπὸ Μπαλουκ-παζάρι, ἀφῆρσαν αἰφνιδίως τὸ ὄρολόγιόν του ἀγνωστοὶ ἄνθρωποι ὁ ἀξιωματικὸς (Μπουζέκ), ἐκπληρῶν, φαίνεται, χρέη ἀστυνομικὰ καὶ γνωρίζων τοὺς τοιοῦτους κακούργους, τὸν παρήγγειλε νὰ ἐπιστρέψῃ μετὰ ὀκτῶ ἡμέρας· καὶ τῶντι ἐπιστρέψας ἦν τὸ ὄρολόγιόν του, δόσας δύο πεσόνικια.

Ἄλλην φορὰν δύο Πελοποννήσιοι ἀπὸ Σωποτὸν ἦλθαν χάριν ἐμπορίου· τὸν ἕνα ἐξ αὐτῶν ἰδὼν τις Ἑβραῖος, ἐπέδειξε μίαν ἐπιστολὴν ἐλληνιστὶ γραμμένην, παρακαλῶν αὐτὸν νὰ τὴν ἀναγνώσῃ καὶ νὰ ἐξηγήσῃ τὸ περιεχόμενον. Ἡ ἐπιστολὴ ἔλεγεν, ὅτι ἄνθρωπός τις ἐζήτηε παρὰ τινος ἀδαμαντοπώλου ἐν ζευγάρῳ σχολαρίκια 1000 γροσίων διὰ νὰ χρησιμεύσωσιν εἰς προίκα τῆς θυγατρὸς του· καὶ ὁ ἀδαμαντοπώλος ἀπεκρίνετο ὅτι ἔστειλεν αὐτά. Ἀφ' οὗ ἐζήγησε τοῦτο εἰς τὸν Ἑβραῖον, οὗτος εἶπεν ὅτι τὰ σχολαρίκια ταῦτα ἦν ἐντὸς τοῦ γράμματος, τὸ ὁποῖον φαίνεται ὅτι ἔχασεν ὁ κομιστής, καὶ ἐπρόσθεσεν ὅτι τὰ πωλεῖ. Συνδιαλλεχθέντες λοιπὸν περὶ τῆς τιμῆς, ἐσυμφώνησαν νὰ τὰ πωλήσῃ ὁ Ἑβραῖος διὰ γρόσια 500· ὁ δὲ Πελοποννήσιος ἐνόμισεν ὅτι ἐκέρδησεν ἄλλα 500. Λαβὼν λοιπὸν τὰ χρήματα ὁ Ἑβραῖος, ἠνώθη μὲ τὸ πλῆθος· ὁ σὲ Σωποτιανὸς ἀνταμώσας τὸν σύντροφόν του, ἔδειξε τὰ σχολαρίκια καὶ ἐρανέρωσε τὴν τιμὴν τῆς ἀγορᾶς· οὗτος ὅμως ὡς πολυπειρότερος ἐγνώρισεν ὅτι ἦσαν ψευδῆ. Σπύσαντες λοιπὸν εἰς τὴν φυλακὴν ὅπου ἦσαν ὁ Μπουζέκης, ἐρανέρωσαν εἰς αὐτὸν τὸ συμβῆν, καὶ οὗτος ὑπεσχέθη νὰ ἐλθῶσι μετὰ ὀκτῶ ἡμέρας νὰ λάβωσι τὰ χρήματα, ὡς καὶ ἐγένετο· ἔδωσαν δὲ εἰς αὐτὸν εἰρητικὰ γρόσια 50.

Τοιαῦτα εἶδαμεν ἐκεῖ πολλὰ· φαίνεται δὲ ὅτι ὁ Μπουζέκης αὐτὸς ἐγνώριζε τοὺς τοιοῦτους, καὶ ὅτι εἴτε ἐν γνώσει, εἴτε ἐν ἀγνοίᾳ του ἐλήστευαν, αὐτὸς ἐλάμβανε πάντοτε τὸ μερίδιόν του (*).

Ο ΝΑΟΣ ΤΗΣ ΑΓΙΑΣ ΑΝΝΗΣ.

(Ἐκ τοῦ Εὐαγγελικοῦ Κήρυκος).

« Γνωστὸν ὑπάρχει ὅτι κατ' αὐτὰς οἱ Λατῖνοι ἀδεία τῆς ὀθωμανικῆς κυβερνήσεως ἔλαβον ὑπὸ τὴν ἑαυτῶν ἐξουσίαν τὸν ἐν Ἱεροσολύμοις ναὸν τῶν Θεοπατόρων Ἰωακείμ καὶ Ἄννης. Ἐπειδὴ δὲ πολὺς ἐγένετο περὶ τούτου λόγος, καὶ πᾶς ὀρθόδοξος ἐπιθυμεῖ ἵνα γνωρίσῃ τι ἀκριβέστερον περὶ τοῦ ναοῦ τούτου, τοῦ νῦν παραχωρηθέντος τοῖς Λατίνοις ἐν τῇ ἁγίᾳ πόλει, διὰ τοῦτο ἡμεῖς ἐνταῦθα ὀλίγα τι νὰ τοπογραφικὰ καὶ ἱστορικὰ παραθήσωμεν εἰς ἀκριβεστέραν πληροφορίαν τῶν ἀναγνωστῶν ἡμῶν.

« Ὁ ναὸς οὗτος κεῖται μὲν ἐντὸς τῆς ἁγίας πόλεως, ἀπέχει δὲ ἐκ τοῦ μεγάλου καὶ πανσέπτου ναοῦ τῆς Ἀναστάσεως τοσοῦτον, ὅσον φέρ' εἰπεῖν ἡ Ριζάριος σχολὴ ἐκ τοῦ Πανεπιστημίου, καὶ εὐρίσκειται πρὸς τὸ ἄκρον τῆς πόλεως τὸ πρὸς ἀνατολὰς τετραμμένον, ἐγγὺς τῆς πύλης Γεθσημανῆς, ἢ τῆς πάλαι προβατικῆς λεγομένης πύλης. Ἔστι δὲ ὁ ναὸς εὐμεγέθης, τρίχωρος καὶ μεγαλοπρεπής. Καὶ τοὶ δὲ ἀ-

(*) ΣΗΜ. ΠΑΝΑ. Ἡ ἐνωτέρω ἔκθεσις ἐγράφη ὑπ' αὐτοῦ τοῦ παρόντος, τοῦ μακαρίτου Παναγ. Κόκκαλη, γραμματέως τοῦ Κελοκοτρώνη, καὶ μετὰ ταῦτα οἰκονομ. ὑπαλλήλου, ἀξιοκόγου δὲ πολιτοῦ.